

leiderdorp

SOCIALE AGENDA

Doelen voor het sociaal domein 2017-2021 (versie: definitief)

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	3
1.1. Terugblik	3
1.2. Sociale Agenda Leiderdorp	3
1.3. Wettelijk kader	4
1.4. Cijfers en beleving	4
2. BESTURINGSFILOSOFIE	6
2.1. Onze rol	6
2.2. Financieren tegen het licht	6
2.3. Het doel van monitoring en verantwoording	7
2.4. Tellen en vertellen	7
2.5. Onafhankelijk advies over het sociaal domein	8
2.6. Financiële kaders	8
3. VISIE EN UITGANGSPUNTEN	9
3.1. Het sociaal domein als piramide	9
3.2. Sport, kunst en cultuur in het sociaal domein	10
3.3. Algemene uitgangspunten	10
4. SOCIALE AGENDA LEIDERDORP	12
4.1. Zelfstandig leven	12
4.2. Financiële belemmeringen	12
4.3. Doelen zelfstandig leven	14
4.4. Opgroeien en ontwikkelen	15

4.5.	Doelen opgroeien en ontwikkelen	16
4.6.	Een gezond dorp	17
4.7.	Doelen een gezond dorp	19
4.8.	Samen leven in buurt en wijken	20
4.9.	Doelen samen leven in buurten en wijken	21
5.	TOT SLOT: HOE VERDER?	23

Bijlagen:

1. Kaders Maatschappelijke Structuurvisie 'Wij, Leiderdorp'
2. Rollen van de gemeente
3. Meerjarenraming programma 1: Meedoen in Leiderdorp
4. Verslagen themabijeenkomsten
 - a. themabijeenkomst Jeugd
 - b. themabijeenkomst Maatschappelijke ondersteuning
 - c. themabijeenkomst Sport, cultuur en welzijn
5. Maatschappelijke doelen en indicatoren sociaal domein
6. Uitkomsten burgerpanel
7. Maatschappelijke Analyse 2016 'Het sociaal DNA van Leiderdorp'

1. INLEIDING

Het sociaal domein gaat over mensen. Het gaat over de manier waarop zij, op hun eigen manier, deelnemen aan de samenleving. Wij willen dat er in die samenleving een plaats is voor iedereen, dat mensen betrokken zijn bij elkaar en verantwoordelijkheid nemen voor een prettig en zo zelfstandig mogelijk samen leven in Leiderdorp.

1.1. Terugblik

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor bijna alle maatschappelijke ondersteuning aan haar inwoners. Vanaf die datum heeft de Rijksoverheid een groot aantal taken op het gebied van de jeugdhulp, passend onderwijs, dagbesteding en begeleiding en werk en inkomen naar de gemeente overgedragen.

Als voorbereiding hierop hebben wij begin 2014 in de maatschappelijke structuurvisie '*Wij, Leiderdorp*' (MSV) onze ambities voor het sociaal domein vastgelegd. Aan de hand van deze ambities hebben wij acht kaders geformuleerd (bijlage 1). Deze kaders bieden een leidraad hoe om te gaan met vraagstukken in het sociaal domein. Ook hebben we in 2014 onze visie op het sociaal domein opgesteld¹. Deze visie heeft als uitgangspunt dat iedereen 'mee kan doen'. Vanwege inhoudelijke en financiële

¹ De visie sociaal domein is vastgelegd in de notitie 'Toekomst van het sociaal domein' (25 november 2013) en de notitie 'Herontwerp van het sociaal domein: de uitwerking op hoofdlijnen' (10 maart 2014).

afwegingen ² hebben wij ons ten doel gesteld om het sociaal domein te transformeren en (mogelijk) te innoveren.

Onze prioriteit lag de afgelopen jaren bij het op peil houden van de ondersteuning die inwoners ontvangen, het spreken van zoveel mogelijk Leiderdorpers, het inrichten van en werken met nieuwe teams (het Sociaal Team Leiderdorp en het Jeugd- en Gezinsteam³) en het voeren van gesprekken met zorgaanbieders en andere maatschappelijke partners. Van echte nieuwe vormen van ondersteuning, innovatie of transformatie is eigenlijk nog geen sprake. We beseffen dat inwoners nog te vaak hun verhaal op verschillende plaatsen moeten vertellen en dat we de ondersteuning die tussen de Jeugdwet en de Wmo valt nog niet altijd soepel kunnen laten verlopen. We zetten nog onvoldoende in op het voorkomen van problemen door het gebruik van algemene voorzieningen. Ook de samenwerking met onze inwoners en partners verloopt nog niet altijd zoals we dat zouden willen. Om de transformatie te (kunnen) laten slagen is een verandering nodig van denken en handelen bij onszelf, organisaties en inwoners.

1.2. Sociale Agenda Leiderdorp

Aan de hand van de MSV en onze visie op het sociaal domein geven we in de Sociale Agenda Leiderdorp richting aan het beleid in het sociaal domein voor de periode 2017 tot en met 2021. Dit doen we niet vanuit aparte beleidsnota's, maar vanuit één agenda. Dit doen we omdat we versnippering op de verschillende terreinen

² Bij de overdracht van Rijkstaken naar de gemeenten is sprake geweest van een korting op de budgetten van ongeveer 20%

³ Het Sociaal Team is de "wegwijzer" binnen het sociaal domein en vormt de 'toegangspoort' naar maatwerkvoorzieningen op basis van de Wmo. Het Jeugd- en Gezinsteam is een specialistisch team wat ouders en opvoeders helpt bij zwaardere en intensievere problemen op het gebied van opgroeien. Zij kunnen zelf ondersteuning bieden, maar ook via een aanbieder van jeugdhulp. Het JGT is onderdeel van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

willen voorkomen; een agenda die de basis is voor samenwerking tussen organisaties, professionals, inwoners en de gemeente. De agenda is gericht op een andere manier van samenwerken die zich niet beperkt tot het eigen werkterrein of de eigen doelgroep maar die uitgaat van een gedeeld verantwoordelijkheidsgevoel voor alle inwoners.

De rol van de gemeente verandert hierdoor. We sturen niet langer op activiteiten en productie, maar op resultaten en effecten. Wij hebben vertrouwen in onze inwoners en we vertrouwen op de kennis en expertise van deskundigen en maatschappelijke organisaties. Daarom formuleren we 'wat' we willen bereiken en niet 'hoe'. We geven inwoners en professionals de ruimte, we gaan uit van eigen verantwoordelijkheid en kunnen daardoor de bureaucratie terugdringen: meer vertrouwen, minder verantwoording.

Dit vraagt om een verandering in denken en doen. Concreet gaat het om de volgende beweging:

- van speciaal naar normaal;
- van beperking naar talent;
- van systeemwereld naar leefwereld;
- van reactief naar proactief;
- van ontvangen naar wederkerigheid;
- van probleem naar persoon;
- van zelfredzaamheid naar samenredzaamheid.

Het is onze ambitie het sociaal domein te transformeren en de beweging te maken naar versterking van de basisstructuur en de sociale infrastructuur (zie: 2.1. het sociaal domein als piramide). Dit

betekent meer inzetten op preventie om problemen, verergering of terugval te voorkomen. Inzetten op preventie zal ook, verwachten wij, het moeten inzetten van (zwaardere vormen van) specialistische ondersteuning verminderen.

1.3. Wettelijk kader

De Sociale Agenda heeft betrekking op verschillende wet- en regelgevingen, waaronder: de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet Publieke Gezondheidszorg. We vervangen hiermee verschillende beleidsnota's:

- Invoering Wmo 2015 "Van transitie naar transformatie"
- Vrijwilligersbeleid 2013-2016
- Mantelzorgbeleid 2013-2016
- Lokaal gezondheidsbeleid 2013-2016

1.4. Cijfers en beleving

Hoe ervaren onze inwoners hun gezondheid? Neemt de vergrijzing toe in ons dorp? Hoe staat het met het verstrekken van inkomensvoorzieningen, zoals een bijstandsuitkering? Wordt er door onze inwoners te veel alcohol gedronken? Bewegen we genoeg met z'n allen? Zijn onze jongeren gelukkig? Op deze en andere vragen hebben we in de Maatschappelijke Analyse 2016 geprobeerd een antwoord te geven. De Maatschappelijke Analyse is een cijfermatige schets van ons dorp.

Aan de hand van de cijfers, opvallende resultaten en trends uit de Maatschappelijke Analyse 2016 zijn we in gesprek gegaan met inwoners en (maatschappelijke) partners. We hebben gesproken over wat we willen bereiken, maar ook over wat er goed gaat en

wat minder goed. Wat hebben we gedaan om tot de Sociale Agenda te komen?

- in december 2016 hebben we een burgerpanel georganiseerd (330 deelnemers);
- we hebben gerichte vragen gesteld bij de jongerenpeiling in december 2016 (233 deelnemers);
- samen met verschillende maatschappelijke partners hebben wij themabijeenkomsten ('samentafels') georganiseerd;
- we zijn op verschillende locaties en momenten het gesprek aangegaan met inwoners zoals in zwembad De Does, De Sterrentuin, De Ommedijk, in het Centrum voor Jeugd en Gezin, bij Pluspunt en Gemiva;
- we hebben gesprekken gevoerd met maatschappelijke partners zoals Pluspunt, de huisartsen, de Stadsbank, Sociaal Cultureel werk, medewerkers van het Sociaal Team Leiderdorp, het Jeugd- en Gezinsteam en het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Verslagen van de themabijeenkomsten zijn net als de resultaten van het burgerpanel te vinden in de bijlagen.

2. BESTURINGSFILOSOFIE

Wij stellen in de Sociale Agenda vijftien doelen voor het sociaal domein vast. De realisatie van de doelen vindt plaats in samenwerking met inwoners en partners. We willen afspraken maken over monitoring en evaluatie. Maatschappelijke doelen worden namelijk door vele factoren beïnvloed en het is niet altijd mogelijk causaal verband te leggen met de uitvoering van beleid.

2.1. Onze rol

Met de gemeentelijk organisatie hebben wij ingezet op resultaatgericht werken. We werken niet langer in vaste clusters, maar in flexibele teams op basis van een projectmatige aanpak. Dit doen we zo veel mogelijk samen met inwoners en maatschappelijke organisaties.

Er gebeurt veel in de samenleving. Wij bevinden ons op een dynamisch speelveld. Het is nodig dat wij leren om los te laten en te vertrouwen op de veerkracht en creativiteit van onze inwoners en maatschappelijke partners. Door technologische ontwikkelingen, zoals het internet, kunnen inwoners zich makkelijker organiseren. Het is minder vanzelfsprekend dat inwoners wachten tot de overheid in beweging komt. Beter dan over burgerparticipatie is het te spreken over overheidsparticipatie. De gemeente sluit aan bij initiatieven, ideeën en ontwikkelingen in de samenleving. We zoeken gezamenlijk naar slimme verbindingen en we werken aanvullend op elkaar. Dat zorgt voor andere verhoudingen en een andere rol voor ons als gemeente.

De gemeente kan verschillende rollen hebben en kiest per situatie voor een bepaalde rol, afhankelijk van de vraag, het belang en de verantwoordelijkheid die zij heeft of wil nemen. Het gaat dus niet om de discussie over een sturende of faciliterende overheid, maar over het bepalen van de juiste rol in de juiste context. Afhankelijk van deze context kunnen wij grof gezegd vier rollen vervullen.

- stimulerende overheid;
- faciliterende overheid;
- sturende overheid;
- participerende overheid.

Deze rollen zijn verder uitgewerkt in bijlage 2.

2.2. Financieren tegen het licht

Bij onze rol, die wij afhankelijk van de opgave aannemen, is een constante factor; die van subsidieverstrekker (of financier). De gemeente beschikt over middelen om doelen te bereiken en zet deze daarvoor zo doelmatig mogelijk in. Dat vraagt ook van professionals dat zij samen met inwoners oplossingen organiseren, in samenhang, over de grenzen van de eigen vakgebieden heen. De huidige vorm van financieren past hier niet altijd bij; we subsidiëren veelal zelfstandige opererende organisaties die daardoor niet worden gestimuleerd over de grenzen van het eigen vakgebied heen te kijken. Mogelijk zelfs werpt de wijze van

Right to challenge

Met Right to challenge hebben inwoners meer ruimte om publieke taken uit te voeren. Het staat voor "het recht om uit te dagen". Het houdt in dat een groep (georganiseerde) inwoners taken van gemeenten kunnen overnemen als zij denken dat het anders, beter, slimmer of goedkoper kan. In de Wmo 2015 is het Right to Challenge opgenomen.

subsiëren (ook wel: productfinanciering of overheidsopdracht) schotten op. Het subsidieproces dat we jaarlijks doorlopen zit 'op slot'/staat verandering in de weg; een vaste groep organisaties vraagt subsidie aan en de impuls om meerwaarde te creëren door samen te werken, vernieuwend te zijn, andere bronnen van inkomsten aan te boren ontbreekt.

Diverse gemeenten maken bij de 'opdrachtverstrekking' in het sociaal domein gebruik van het Maatschappelijk aanbesteden. Of maatschappelijk aanbesteden de vorm is die we in Leiderdorp gaan kiezen moet worden onderzocht.

2.3. Het doel van monitoring en verantwoording

Monitoring wordt vaak gebruikt om verantwoording af te leggen en te controleren, om achteraf te laten zien wat er is gebeurd en wat dat heeft opgeleverd. Monitoring is echter ook een goede manier om informatie te verzamelen, om te onderzoeken of we de goede dingen doen. Monitoring gaat niet alleen om cijfers en afrekenen. Het vraagt ook om reflectie en dialoog om monitoring van waarde te laten zijn.

Belangrijke vraag daarbij is hoe we onze visie vertalen naar een wijze van monitoring die ons ondersteunt bij het realiseren van onze visie. En zonder dat we zelf de verkeerde prikkels geven. Oftewel: hoe vertalen wij onderdelen van onze visie naar wat dat betekent voor de deskundigen die dat moeten uitvoeren, en hoe krijgen we er zicht op of inwoners dit ook zo ervaren?

2.4. Tellen en vertellen

In de Sociale Agenda formuleren we maatschappelijke doelen. Deze doelen vormen het uitgangspunt voor de activiteiten die we

samen met inwoners en partners willen uitvoeren. We vragen daarbij niet om een specifiek product, maar sluiten aan bij wat onze inwoners willen en zelf kunnen, of bij de expertise van de deskundigen, om te zien wat nodig is. Om de voortgang te bewaken spelen drie aspecten een rol:

- tevredenheid: hoe beoordeelt/waardeert de inwoner de verschillende aspecten van het leven in Leiderdorp?
- kwaliteit: wat vinden de inwoners en de organisaties - ook de gemeente – van de kwaliteit van de diensten die zij bieden?
- resultaten: voelt de inwoner zich gehoord en is zijn vraag adequaat opgepakt? En worden daarmee doelen en effecten bereikt? Is zelf- en samenredzaamheid toegenomen? Is de participatiegraad vergroot? Kunnen mensen langer zelfstandig thuis wonen? Is er een verschuiving naar meer preventieve ondersteuning?

Cijfers geven een beeld, maar niet altijd van de werkelijkheid. Met alleen cijfers gaan we voorbij aan wat niet direct in getallen uit te drukken is. Als we cijfers vragen is het uitgangspunt dat we daarbij gebruik maken van bestaande bronnen, en partners zo min mogelijk belasten met onnodige uitvraag van gegevens. Voor de kwantitatieve monitoring sluiten we zo veel mogelijk aan op bestaande bronnen zoals het GGD gezondheidsonderzoek, de informatie op www.waarstaatjegemeente.nl, cijfers uit de Leiderdorpse enquête en de gemeentelijke financiële informatie. Het is wel belangrijk om cijfers betekenis te geven. Daarom willen wij een vorm zoeken om de dialoog aan te gaan. In de dialoog over cijfers ontmoeten inwoners, deskundigen, wethouders en

raadsleden elkaar.

2.5. Onafhankelijk advies over het sociaal domein

De Wet maatschappelijke ondersteuning stelt het verplicht om een adviesraad te hebben. Per januari 2015 hebben wij ook de verantwoordelijkheid om adviesvormen in te richten voor inwoners op het gebied van jeugd en participatie. Samen met de gemeente Leiden hebben we de afgelopen jaren een Adviesraad Werk en Inkomen gehad.

Het is logisch dat ook de verschillende adviesraden meer aansluiten bij de aanpak in het sociaal domein. Daarom willen wij ook cliëntervaringen meer betrekken binnen de verschillende adviesraden. Deze zijn nu met name gericht op beleidsadvisering.

Om te komen tot een doorontwikkelingen van de verschillende adviesraden zijn er vier opties:

- het verder ontwikkelen van de verschillende adviesraden op de afzonderlijke wetten;
- het samengaan van de verschillende adviesraden tot een adviesraad voor het hele sociale domein;
- het inrichten van twee adviesorganen met betrekking tot het sociaal domein. Eén adviesraad gericht op cliëntparticipatie en één adviesraad gericht op burgerparticipatie;
- het samenvoegen van de regionale adviesraden en cliëntenraden tot een Regionale Adviesraad Sociaal Domein.

Verdere uitwerking van de mogelijkheden en besluitvorming zal moeten plaatsvinden in overleg met de verschillende adviesraden,

cliëntenraden en (in ieder geval) met de gemeente Leiden.

2.6. Financiële kaders

De programmabegroting biedt de financiële kaders voor de Sociale Agenda. In de begroting wordt het meerjarenperspectief geschetst voor programma 1: Meedoen in Leiderdorp. In programma 1 zijn alle budgetten opgenomen die beschikbaar zijn voor ondersteuning zoals huishoudelijke ondersteuning, re-integratie, inkomensondersteuning, begeleiding en jeugdhulp. Ook welzijn, sport, cultuur en onderwijshuisvesting zijn hierin opgenomen. Een overzicht van de budgetten in het programma: Meedoen in Leiderdorp is te vinden in bijlage 3.

De komende jaren daalt het budget dat voor het sociaal domein beschikbaar is. Dit komt door kortingen op de Rijksbijdragen voor jeugdhulp, maatwerkvoorzieningen Wmo en re-integratie.

3. VISIE EN UITGANGSPUNTEN

In Leiderdorp telt iedereen mee en is het belangrijk dat iedereen mee kan doen. We streven naar een samenleving waarin iedereen meedoet en ertoe doet ongeacht achtergrond, inkomen of beperking. Dat begint bij de inwoners zelf; bij het eigen gezin, de familie of vrienden. Als dat meedoen (tijdelijk) niet lukt zorgen maatschappelijke en deskundigen partners voor een helpende hand. Voor de meest kwetsbare inwoners organiseren zij een oplossing via specialistische ondersteuning. Ook daarbij gaan we uit van de unieke situatie van iedere inwoner en de mogelijkheden van het sociale netwerk.

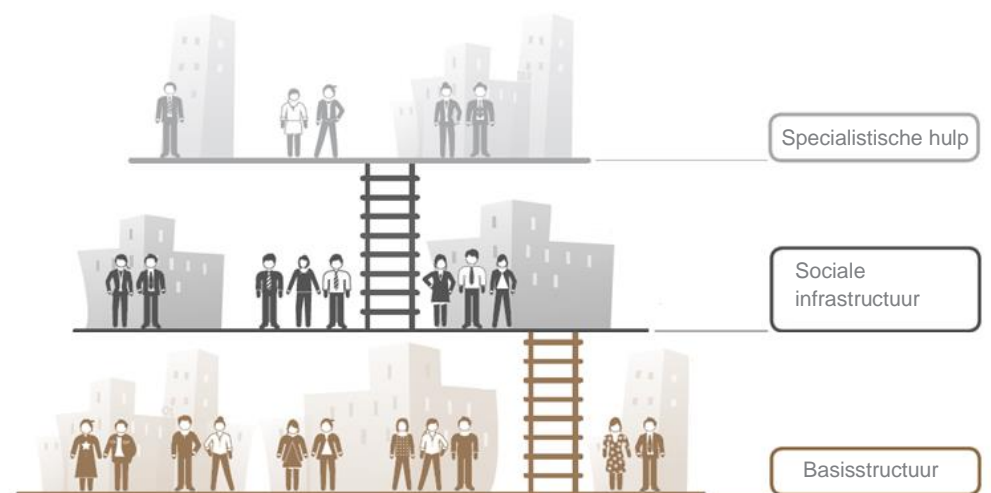
3.1. Het sociaal domein als piramide

We kiezen in het sociaal domein voor een stelsel van ondersteuning voor alle leefgebieden en levensfasen van onze inwoners. Ondersteuning wordt geboden als de 'eigen kracht'⁴ te kort schiet en is gericht op het versterken van de eigen mogelijkheden of die van het sociale netwerk. We geven het sociaal domein weer als een piramide (figuur 1). Deze piramide bestaat uit drie niveaus en sluit aan bij de leefsituatie van iedere inwoner en de mate waarin die in staat is verantwoordelijkheid te nemen en mee te doen in de samenleving.

De basisstructuur bestaat uit wat inwoners, met en voor elkaar kunnen betekenen. Het gaat hier om zelfredzaamheid, samenredzaamheid, zingeving, de inzet van gezinsleden,

⁴ Eigen kracht: wat kan iemand zelf of samen met zijn omgeving bedenken als oplossing van problemen en situaties waarin hij verkeert?

mantelzorgers, familie, vrienden, mensen in de buurt, kerken, vrijwilligers, sport- en cultuurverenigingen, winkeliers et cetera. Inwoners zoeken en bedenken zelf en met elkaar oplossingen voor uitdagingen en belemmeringen in het leven. In de basisstructuur worden veel van deze uitdagingen en belemmeringen opgelost, maar niet alle. Soms is het nodig hier iets voor te organiseren. Dit gebeurt in de eerste plaats op scholen, kinderopvang, activiteitencentra, door huisartsen, welzijns- en vrijwilligersorganisaties, en op plekken waar informatie en advies gekregen kan worden: Veilig Thuis en het Centrum voor Jeugd en Gezin. Dit noemen we de 'sociale infrastructuur'. Als daar de uitdagingen en belemmeringen niet opgelost worden, kunnen inwoners terecht bij het Sociaal Team Leiderdorp of het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Figuur 1: Het sociaal domein als piramide

Aan de hand van de vraag kijken zij naar een passende oplossing, in eerste instantie met inzet vanuit deze teams. Mocht dat niet voldoende zijn, kan er een beroep gedaan worden op specialistische ondersteuning. Het zoeken van de oplossing hoeft niet altijd te gaan in de volgorde zoals geschetst. Een inwoner kan verschillende uitdagingen en belemmeringen hebben die tegelijkertijd op verschillende niveaus worden opgelost.

3.2. Sport, kunst en cultuur in het sociaal domein

Inwoners sporten in verenigingsverband of individueel, maken gebruik van sportvoorzieningen, beoefenen een kunstvorm, lezen, wonen een voorstelling bij of volgen een cursus omdat ze zich daar prettig bij voelen. Sport, kunst en cultuur maken deel uit van de basisstructuur. Maar sport, kunst en cultuur kunnen ook als instrumenten worden gezien om de gezondheid en het welzijn van inwoners te verbeteren en sociale en maatschappelijke participatie te bevorderen. Zij hebben hun eigen intrinsieke waarden en vormen voor veel inwoners een doel op zich. Ze dragen bij aan vitaliteit, netwerkvorming, zelforganisatie, competentie ontwikkeling, zingeving, leefbaarheid en zorgen voor een positieve publieke beeldvorming. Sport, kunst en cultuur vormen daarom een belangrijk onderdeel van de basisstructuur waarbij het verenigingsleven een belangrijke plaats inneemt. Het zorgt voor ontmoeting en verbinding. Het verenigingsleven vergroot de betrokkenheid bij de samenleving. Ook vervullen volwassenen binnen het verenigingsleven een voorbeeldfunctie voor jongeren. Zoals alle onderdelen van de basisstructuur spelen sport, kunst en cultuur een belangrijke rol bij het voorkomen, oplossen en signaleren van problemen van inwoners. Het is daarom belangrijk dat zij goed samenwerken met partijen in de sociale infrastructuur.

3.3. Algemene uitgangspunten

Naast de acht kaders uit de MSV vormen de volgende uitgangspunten de basis voor de uitvoering van de opgaven op de Sociale Agenda.

Eigen verantwoordelijkheid, eigen regie

Het merendeel van onze inwoners is in staat om zelfstandig deel te nemen aan de samenleving. Ze voelen zich daar ook zelf verantwoordelijk voor. We verwachten dat inwoners die zelf in staat zijn een oplossing te organiseren voor de uitdagingen en belemmeringen die zij in hun leven tegenkomen, dat ook doen. Waar dat niet lukt, staan familieleden, burens of vrienden klaar om een handje te helpen. Als de oplossing niet gevonden wordt, dan kunnen professionals en deskundige helpen. Bij voorkeur ligt de oplossing zo dicht mogelijk bij de inwoner zelf, in zijn of haar eigen omgeving. Inwoners houden hierbij zelf de regie. Alleen als dat niet mogelijk is, wordt de regie (tijdelijk) overgenomen. Als dat nodig is treden deskundigen handelend op. Niet afwachten, maar zo snel als nodig is, ondersteuning bieden. De oplossingen die gezocht wordt sluit aan bij de situatie van de inwoner.

We werken in samenhang

We kijken binnen het sociaal domein over onze grenzen en vakgebieden heen. We sturen niet meer op deeloplossingen maar op een samenhangende aanpak. Dat betekent ook dat we werken vanuit gezamenlijke belangen en doelen. We hanteren het principe 'één gezin, één plan' wanneer meerdere personen in één gezin ondersteuning ontvangen of aan één persoon ondersteuning bieden.

Inwoners mogen geen last hebben van de verdeling van hulp en

ondersteuning over verschillende wet- en regelgevingen. Daarbij hoort dat de toegang tot ondersteuning zo mogelijk op één locatie georganiseerd is. Het huisvesten van een aantal van onze maatschappelijke partners in de Sterrentuin draagt daar aan bij.

We gaan uit van het resultaat en doen wat nodig is

Het resultaat van ondersteuning moet zijn dat inwoners weer mee kunnen doen aan de samenleving. De benodigde ondersteuning of te nemen maatregelen kunnen per persoon verschillen. Niet iedereen is hetzelfde, of heeft hetzelfde nodig. Oplossingen zijn niet vooraf in een blauwdruk vast te leggen. Daarom zijn niet de procedures of beleidsregels leidend, maar het resultaat. De vraag van de inwoner is het vertrekpunt. Dit betekent dat wij deskundigen de ruimte geven om maatwerk toe te passen. Zij wegen af wat nodig is in elke unieke situatie. Dat leidt tot verschillende oplossingen en variaties. Omdat niet iedereen hetzelfde is of hetzelfde nodig heeft.

4. SOCIALE AGENDA LEIDERDORP

De Sociale Agenda bestaat uit vier thema's met elk een maatschappelijke opgave. Om de maatschappelijke opgave te realiseren hebben we, per thema, een aantal doelen geformuleerd. Deze doelen zijn geformuleerd in 'meer' of 'minder'. Het gaat daarbij om de situatie zoals beschreven in de Maatschappelijke Analyse 2016 (bijlage 7). De doelen, die per thema staan beschreven, kunnen ook verbanden hebben met andere thema's en opgaven (bijlage 5). De doelen verschillen in omvang, het ene doel is naar verwachting sneller te realiseren dan het andere doel.

- Zelfstandig leven
- Opgroeien en ontwikkelen
- Een gezond dorp
- Samen leven in buurten en wijken

4.1. Zelfstandig leven

Maatschappelijke opgave:

Inwoners kunnen, naar vermogen, meedoen en krijgen op tijd hulp en ondersteuning als dat nodig is.

De meeste van onze inwoners nemen zelfstandig deel aan de samenleving. Zij hebben een sociaal netwerk, een betaalde baan, zijn lid van een sport- of cultuurvereniging en zorgen zelf voor een goede en nuttige invulling van hun dag. Zo zelfstandig mogelijk deelnemen aan de samenleving zien wij als ieders

verantwoordelijkheid. Wij verwachten dat inwoners zoveel mogelijk zelf een oplossing organiseren voor de uitdagingen en belemmeringen die zij in hun leven tegenkomen. Als dat (even) niet lukt, doen ze dat samen met familie, vrienden en burens.

Soms lukt het (tijdelijk) niet om zelfstandig deel te nemen aan de samenleving en is ondersteuning noodzakelijk. Dat kan bijvoorbeeld komen door een fysieke beperking, schulden, inkomensproblematiek of het ontbreken van een sociaal netwerk. In de praktijk gaan veel ondersteuningsvragen over financiële problemen. Dat kan gaan om te hoge lasten, schulden of het niet hebben van een zinvolle dagbesteding (bijvoorbeeld via een betaalde baan). Ook worden ondersteuningsvragen gesteld in verband met een fysieke belemmering, eenzaamheid of ouderdom.

4.2. Financiële belemmeringen

Financiële problemen kunnen zorgen voor sociale uitsluiting. Het heeft ook invloed op de kansen op een opleiding, een fijne woonomgeving, de (psychische) gezondheid en de manier waarop kinderen zich kunnen ontwikkelen en kunnen opgroeien. Zij krijgen minder kansen om zich optimaal te ontwikkelen (zie ook thema 'opgroeien en ontwikkelen'). Financiële problemen worden vaak van generatie op generatie overgedragen.

Sociale uitsluiting als gevolg van financiële problemen willen we voorkomen. Inwoners met financiële problemen moeten kunnen meedoen in de samenleving. Een betaalde baan, of een zinvolle dagbesteding, is daarbij (vaak) het beste middel om mee te doen aan de samenleving en zelfstandig te kunnen leven.

Inwoners met een structureel laag inkomen hebben vaak minder mogelijkheden om volwaardig deel te kunnen nemen aan de

samenleving. Dat komt omdat zij bijvoorbeeld de kosten voor een sportvereniging of deelname aan culturele activiteiten niet kunnen dragen.

We hebben de laatste jaren te maken gehad met stijgende werkloosheidscijfers. Door een tegenvallende economie heeft een steeds grotere groep inwoners het financieel moeilijk gekregen. Daarom is het aantal mensen met een (bijstands)uitkering gestegen. Het is belangrijk om deze inwoners snel en op een goede manier te helpen. Hoe korter iemand een uitkering heeft, hoe groter de kans is om weer werk te vinden.

Ook bij inwoners met schulden is het belangrijk dat dit op tijd herkend wordt. Bij inwoners met schulden nemen de zorgen en stress steeds verder toe. Schulden kunnen hierdoor een bron zijn van tal van gezondheidsproblemen (zie ook thema 'een gezond dorp'). Schulden kunnen bovendien uiteindelijk tot hoge kosten leiden, zowel voor de gemeente, als voor werkgevers en schuldeisers. Inwoners moeten daarom snel terecht kunnen voor ondersteuning. Vaak gaan schulden gepaard met een gevoel van schaamte, mensen vragen niet makkelijk om ondersteuning. Het is daarom belangrijk dat deskundigen signalen van schulden herkennen en lokaal ondersteuning kunnen bieden.

4.2.1. Optimaal functioneren

Inwoners blijven steeds langer zelfstandig wonen. Dat geldt voor ouderen, maar ook voor mensen met een fysieke, verstandelijke of mentale beperking. Zij worden niet meer opgenomen in een instelling of een beschermde woonomgeving (zie ook thema 'een gezond dorp'). Dit vraagt om levensloopbestendige woningen, woonvormen, hulpmiddelen en voldoende en passende

ondersteuning en diensten voor de specifieke situatie van onze inwoners.

We vinden dat er in de samenleving voor iedereen plaats moet zijn en dat iedereen onderdeel uitmaakt van de samenleving ongeacht eventuele beperkingen. Als daarbij ondersteuning noodzakelijk is, dan is deze gericht op deelname aan het dagelijks leven. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de leefomgeving van de inwoner en is in eerste instantie gericht op het eigen netwerk, algemene of collectieve voorzieningen.

Ook kunnen maatwerkvoorzieningen worden ingezet. Het kan dan gaan om ondersteuning om te blijven wonen in een schoon en leefbaar huis, of noodzakelijke aanpassingen aan een huis om het mogelijk te maken langer zelfstandig te blijven wonen. Om optimaal te kunnen functioneren is het ook belangrijk dat inwoners een ingevulde dag hebben en in staat zijn om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden.

4.2.2. Laaggeletterdheid

Lezen en schrijven is belangrijk om zelfstandig te kunnen leven. Moeite hebben met lezen en schrijven belemmert ook het verwerven van digitale vaardigheden. Als inwoners ongeletterd zijn is de kans groot dat zij minder zelfredzaam, minder sociaal actief en minder gezond zijn dan geletterde mensen.

Ongeveer één op de tien inwoners heeft moeite met het lezen en schrijven in het Nederlands. Hierbij gaat het niet alleen om 'nieuwe Nederlanders'. Het grootste deel van mensen die problemen hebben met lezen en schrijven zijn inwoners met Nederlands als moedertaal.

4.3. Doelen zelfstandig leven

Minder inwoners ervaren financiële belemmeringen om mee te doen.

We willen bereiken dat:

- er structurele, laagdrempelige en toegankelijke inkomensondersteuning en informatie daarover is;
- kinderen die opgroeien in gezinnen waar sprake is van armoede en/of schulden mee kunnen doen aan activiteiten die voor anderen gewoon zijn;
- inwoners met (risico op) schulden ondersteund worden om te voorkomen dat schulden ontstaan/verergeren, zij uitzicht krijgen op een schuldenvrije toekomst en leren om zelf grip te krijgen op hun eigen financiën.

Meer inwoners functioneren zo zelfstandig mogelijk en krijgen op tijd voldoende hulp en ondersteuning.

We willen bereiken dat:

- maatschappelijke partners, deskundigen en gemeente inwoners stimuleren en faciliteren om zelf initiatieven te nemen;
- algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen aansluiten op de behoeften en vragen van onze inwoners;
- ondersteuning zoveel mogelijk plaatsvindt in de eigen leefomgeving;
- ondersteuning en advies zich niet alleen richt op de kwetsbare personen, maar ook op activatie en mobilisatie van zelfredzame inwoners;

- inwoners in staat zijn om een ingevulde dag te hebben en sociale contacten aan te gaan en te onderhouden;
- het aantal incidenten ten gevolge van het langer thuis wonen van ouderen niet toeneemt;
- inwoners zo nodig ondersteuning krijgen bij het ontwikkelen van internetvaardigheid (ook op andere wijzen blijft informatie beschikbaar);
- Voldoende woonruimte realiseren voor mensen met een ondersteuningsbehoefte.

Meer mensen, met of zonder beperking, zijn duurzaam aan het werk.

We willen bereiken dat:

- inwoners die kunnen werken naar werk toe worden geleid, bij voorkeur betaald werk;
- inwoners die (nog) niet kunnen werken op een andere manier maatschappelijk actief zijn;
- werkgevers een actieve rol spelen bij het zoeken naar kansen voor mensen.

Meer inwoners beheersen de Nederlandse taal.

We willen bereiken dat:

- inwoners op een basisniveau het Nederlands kunnen lezen en schrijven;
- taalontwikkeling en mediawijsheid toenemen.

4.4. Opgroeien en ontwikkelen

Maatschappelijke opgave:

Kinderen kunnen zich ontwikkelen en groeien gezond en veilig op.

Kinderen in ons dorp gaan naar school, doen aan sport of andere activiteiten, spelen muziek, bezoeken de buitenschoolse opvang of het jongerenwerk. Ouders zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor het opvoeden en veilig laten opgroeien van hun kinderen. Daarbij zijn meer mensen betrokken, bijvoorbeeld: familieleden, burens, sportcoaches en docenten. Met elkaar leveren zij een belangrijke bijdrage aan het veilig en gezond opgroeien van kinderen. Met elkaar, ouders en opvoeders, vormen zij de pedagogische gemeenschap. Ook leeftijdsgenoten en vrienden hebben een (grote) invloed op jongeren. Daarom is het belangrijk om het informele en sociale netwerk rond jongeren te versterken.

Wij vervullen een stimulerende rol bij het versterken van de pedagogische gemeenschap. Het kan bijvoorbeeld gaan om het kindvriendelijk inrichten van wijken met passende formele en informele speelruimten (zie ook thema 'samen leven in buurten en wijken').

Veruit de meeste kinderen groeien op zonder (grote) problemen. Het is belangrijk dat we kinderen, ouders en opvoeders helpen en ondersteunen als dat nodig is. Ook bij kinderen richten we ons in de eerste plaats op het eigen sociale netwerk (basisstructuur). Soms is ondersteuning van het Centrum voor Jeugd en Gezin of specialistische hulp nodig (sociale infrastructuur). Omdat tegenslagen, problemen en beperkingen onderdeel uitmaken van

het leven willen we dat ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving plaatsvindt. Als het kan tijdelijk. Als dat niet haalbaar is, is ondersteuning gericht op terugkeer naar de eigen leefomgeving.

4.4.1. Ontwikkelen

Spelen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het stimuleert de creativiteit en helpt bij het ontwikkelen van talenten en het vormen van sociale netwerken.

Ontwikkeling van een kind start op het moment van de geboorte. Naast de ontwikkeling in het eigen gezin ontwikkelen kinderen zich (onder andere) in de peuterspeelzaal, de kinderopvang en op school. We willen dat kinderen hun talenten kunnen ontwikkelen. Het onderwijs sluit aan op deze talenten en sluit aan bij 'wat' kinderen nodig hebben om zich te ontwikkelen. Ook als daar extra begeleiding of aanpassingen voor nodig zijn. Er wordt passend onderwijs geboden waar dat kan. We willen dat jongeren hun school met een diploma verlaten. Dat biedt kansen op de arbeidsmarkt en helpt (jeugd)werkloosheid te voorkomen.

Het is belangrijk om bij jonge kinderen alert te zijn op (dreigende) taal- en ontwikkelachterstanden. Als dat nodig is kan voor- en vroegschoolse educatie hier een rol in spelen (VVE). Bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren kunnen ook de schoolarts en het schoolmaatschappelijk werk een rol spelen.

Ook vinden we het belangrijk dat kinderen in een gezonde en veilige omgeving kunnen opgroeien. Jongeren worden gestimuleerd om bewuste keuzes te maken als het gaat om voeding, alcoholgebruik en bewegen. Veel kinderen in ons dorp zijn lid van een sportvereniging. Toch zijn ook deze kinderen eigenlijk iets te dik

(zie ook thema 'een gezond dorp').

4.4.2. Pesten

Pesten is schadelijk voor kinderen. Het kan leiden tot ernstige psychische problemen, eetproblemen, overgewicht, sterk verminderde schoolprestaties, ziekte en soms zelfs tot zelfmoordgedachten of –pogingen. Pesten is daarbij schadelijk voor alle betrokkenen. Zowel voor de slachtoffers, als de ouders van het slachtoffer, omstanders en het kind dat pest. In Leiderdorp worden relatief veel kinderen gepest, ook via sociale media.

4.4.3. Kinderen in echtscheidingssituaties

Uit gesprekken met professionals in het jeugddomein is gebleken dat er in ons dorp relatief veel kinderen in onveilige situaties opgroeien door een echtscheiding. Echtscheidingen zijn niet te voorkomen. Maar vaker dan gemiddeld loopt het uit in een complexe echtscheiding (vechtscheiding). Een van de factoren is het tekort aan woningen waardoor ouders in een echtscheidingssituatie noodgedwongen langer samen wonen en de spanningen toenemen. Iedereen in en om de situatie moet erop gericht zijn om een echtscheiding geen vechtscheiding te laten worden. Dat geldt in de eerste plaats voor de ouders, maar ook voor het sociale netwerk en de deskundigen rondom het gezin. Aandacht daarbij is ook gewenst voor problematiek die ontstaat in verband met het toenemende aantal co-ouderschappen.

4.5. Doelen opgroeien en ontwikkelen

Kinderen krijgen passende hulp, die hulp is specialistisch waar dat nodig is.

We willen bereiken dat:

- ouders en kinderen weten waar zij terecht kunnen met hun (opvoed- en/of ondersteunings)vragen;
- deskundigen gericht zijn op het versterken van de sociale netwerken rondom gezinnen en de pedagogische gemeenschap;
- ondersteuning passend is en in de eerste plaats gericht is op normaliseren, tijdelijk en in de eigen leefomgeving;
- er een sluitende keten van hulpverlening is waarbij het kind centraal staat. Ook als het gaat om de overgang van vrijwillige naar gedwongen hulpverlening.

Meer kinderen groeien op in een veilige en positieve thuissituatie.

We willen bereiken dat:

- ouders zich (zo vroeg mogelijk) bewust zijn dat het hun verantwoordelijkheid is om het belang van hun kinderen centraal te zetten;
- deskundigen in complexe thuissituaties het belang van het kind centraal stellen;
- complicerende factoren in het gezin snel en adequaat kunnen worden opgepakt door de betrokkenen;
- ouders in echtscheidingssituaties ontlast worden in relatie tot elkaar en zich zo kunnen richten op het welzijn en de veiligheid van het kind.

Meer kinderen kunnen zich optimaal ontwikkelen.

We willen bereiken dat:

- we peuters die (een dreigende) taalachterstand hebben, vroegtijdig signaleren en een plek bieden op een VVE-peuteropvang;
- het onderwijs gestimuleerd en gefaciliteerd wordt om zoveel mogelijk aan te sluit bij de (leer)behoeften van kinderen: begeleiding en aanpassing wordt in eerste instantie in regulier onderwijs gedaan;
- het aantal jongeren zonder startkwalificatie, afneemt.

Meer kinderen hebben een gezonde leefstijl en een gezond gewicht.

We willen bereiken dat:

- ouders en maatschappelijke (zorg)partners kinderen al op vroege leeftijd stimuleren gezonde keuzes te (blijven) maken;
- jongeren geïnformeerd zijn over de schadelijke gevolgen van roken, (overmatig) alcohol- en drugsgebruik;
- sporten toegankelijk is voor kinderen (ongeacht de financiële achtergrond van hun ouders).

Minder kinderen worden (via sociale media) gepest.

We willen bereiken dat:

- de bij kinderen betrokken, partijen een gezamenlijke aanpak vormgeven waarin ieder vanuit zijn of haar positie, rol en expertise een bijdrage levert om pesten te voorkomen;
- de online en offline weerbaarheid van zoveel mogelijk kinderen en jongeren versterkt wordt;
- zoveel mogelijk ouders op de hoogte zijn van de risico's van sociale media en het gebruik er van, en hoe zij hier met hun kind(eren) mee om kunnen gaan.

4.6. Een gezond dorp

Maatschappelijke opgave:

Inwoners hebben gelijke kansen op een goede gezondheid.

Het grootste deel van onze inwoners ervaart hun gezondheid als 'goed'. Een gezonde levensstijl en een goede mentale gezondheid zorgen er voor dat inwoners gelukkiger zijn, zij in staat zijn om zelf oplossingen te vinden voor hun problemen en voorkomen wordt dat (specialistische) hulp of ondersteuning nodig is.

4.6.1. Gezonde levensstijl

We zijn, eigenlijk, iets te dik en drinken meer alcohol dan goed voor ons is. Dit is niet alleen in Leiderdorp zo, maar in heel Nederland. Voldoende bewegen en niet te veel alcohol drinken maken onderdeel uit van een gezonde levensstijl. Hoewel het grootste deel van de Leiderdorpers zijn gezondheid dus als 'goed' beoordeelt willen wij inwoners informeren over een gezonde levensstijl zodat

zij bewuste keuzes kunnen maken.

Met name de ouderen (65+) in ons dorp geven aan hun gezondheid niet altijd als 'goed' te ervaren. Hoewel dat (misschien) te maken heeft met de gebreken van het ouder worden, ervaren onze ouderen hun gezondheid als minder ten opzichten van inwoners van onze buurgemeenten. Ook het alcoholgebruik onder onze ouderen is relatief hoger.

Bewegen heeft een positief effect op de lichamelijke en fysieke gesteldheid. Veel inwoners zijn zich er bewust van dat zij voldoende moeten bewegen en zien sporten of bewegen als een onderdeel van hun leven. Veel van onze inwoners zijn lid van een sportvereniging en zijn zich bewust van de positieve invloed van beweging en sport op hun leven. Daarom is het belangrijk dat bewegingsactiviteiten voor iedereen toegankelijk zijn.

4.6.2. Personen met verward gedrag

De toename van het aantal meldingen rond personen met verward gedrag krijgt in de politiek en media veel aandacht. Daardoor ontstaat het beeld dat alle personen die verward zijn een gevaar zijn voor de samenleving. Dat komt omdat meestal de politie aanwezig is, of benadert wordt, als iemand verward gedrag vertoont. Ook is het beeld ontstaan dat ieder verward persoon een psychiatrische patiënt is. Bij personen met verward gedrag gaat het maar bij een klein deel om mensen met psychische stoornissen.

Het beeld bestaat dat mensen met een psychische (of psychiatrische) aandoening gevaarlijk en onvoorspelbaar zouden zijn. Een groot deel van deze mensen woont zelfstandig, soms met ondersteuning. Dat aantal zal de komende jaren toenemen omdat

het beschermd wonen⁵ en de maatschappelijke opvang steeds meer een taak van ons worden⁶. Het gaat daarbij veelal om mensen met afwijkend gedrag.

Mensen met een psychische aandoening of verward gedrag ondervinden niet alleen de gevolgen van de aandoening zelf, maar ook de afwijzende reacties van mensen in hun omgeving. Ze worden vaak niet begrepen, gemeden of uitgesloten. Dit kan leiden tot werkloosheid, sociale angst, sociaal isolement, een geringe kwaliteit van leven, demoralisatie en een laag zelfbeeld.

Iedere inwoner kan in de situatie komen dat er mentale problemen optreden. In ons dorp hebben met name ouderen een verhoogd risico op depressie en angst (en eenzaamheid).

4.6.3. Dementie

De komende jaren zal het aantal inwoners met symptomen van dementie toenemen. Ook deze inwoners zullen langer zelfstandig blijven wonen. Dat heeft gevolgen voor de mantelzorgers en de omgeving van deze inwoners. Dat komt omdat de persoon zowel qua gedrag als karakter verandert.

Wij willen dat mensen met geheugenproblematiek mee kunnen blijven doen in de samenleving. Op die manier houden ze een zinvol leven en worden ze geaccepteerd door hun omgeving. Daarom willen wij werken aan dementievriendelijke gemeente.

⁵ beschermd wonen: het wonen in een accommodatie van een instelling met daarbij horend toezicht en begeleiding, gericht op: het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie, het psychisch en psychosociaal functioneren, stabilisatie van een psychiatrisch ziektebeeld, het voorkomen van verwaarlozing of maatschappelijke overlast of het afwenden van gevaar voor de cliënt of anderen.

⁶ Regionaal vastgelegd in: Het Beleidskader Maatschappelijke Zorg vastgesteld door de gemeenteraad op 23 januari 2017.

4.6.4. Zorgmijding

Zorgmijding is het verschijnsel dat sommige mensen geen hulp zoeken terwijl ze die wel nodig hebben. Zorgmijding kan meerdere oorzaken hebben. Bijvoorbeeld in- en uitsluitingscriteria of door een bureaucratische opstelling van de gemeente of hulpverleners. Een andere reden kan liggen in de angst voor eventuele financiële consequenties, zoals de eigen bijdrage in de Wmo. Inwoners kunnen bang zijn de controle over zijn eigen leven te verliezen door hulpbehoevend te worden. Men gaat hierbij voorbij aan het feit dat men al feitelijk hulpbehoevend is en dat het negeren van het probleem dit niet oplost. Ook kunnen slechte ervaringen met de ondersteuning en toe leiden dat mensen haar gaan mijden. Ook kan zorgmijding kan te maken hebben met het ontbreken van wederzijds vertrouwen tussen hulpverleningsinstellingen en cliënten. We willen zorgmijding voorkomen. Dat doen we door 'outreaching' te werken en waar nodig bemoeizorg in te zetten.

4.7. Doelen een gezond dorp

Meer inwoners zijn in staat om gezond te (blijven) leven.

We willen bereiken dat:

- inwoners geïnformeerd zijn over de schadelijke gevolgen van roken, alcohol- en drugsgebruik, weinig bewegen en ongezond eten;
- 'risicogroepen', zoals mensen met een lage sociale economische status, laagdrempelig aan de slag kunnen om een gezonde levensstijl aan te leren;
- deskundigen lichte gezondheidsproblematiek tijdig signaleren om zware problematiek te voorkomen;

- inwoners deel kunnen nemen aan sport- en bewegingsactiviteiten in een bereikbare en daarvoor geschikte omgeving.

Meer zelfredzaamheid en inclusie voor de meest kwetsbare inwoners.

We willen bereiken dat:

- deskundigen signalen van depressieklachten, angsten en symptomen van dementie bespreekbaar maken en oppakken;
- inwoners depressieklachten, angsten en symptomen van dementie signaleren en bespreekbaar durven maken en, als het mogelijk is, escalatie kunnen voorkomen;
- inwoners met depressieklachten, angsten en symptomen van dementie optimaal gebruik maken van de mogelijkheden om hun klachten niet als een taboe te ervaren en hun eigen talenten inzetten om hun mentale gezondheid op peil te houden;
- er goede voorlichting is voor mantelzorgers van inwoners met mentale problemen en ze ondersteund worden zodat zij zolang mogelijk de hulp kunnen blijven leveren;
- de overdracht van de begeleiding van mensen uit het beschermd wonen en de maatschappelijke opvang naar de lokale teams (Sociaal Team, Jeugd- en Gezinsteam) in overleg met de teams en de betrokken inwoners gebeurt;
- er voor ernstige vormen van zorgmijding en overlastsituaties adequate bemoeizorg⁷ aanwezig is;

⁷ Bemoeizorg: een vorm van hulpverlening gericht op voornamelijk de zogenaamde zorgwekkende zorgmijders. Mensen die in behoefte of anderszins verkommerde

- er een passende aanpak is voor inwoners met verward gedrag die overlast veroorzaken;
- inwoners met een (risico op) depressie, symptomen van dementie of angsten worden geaccepteerd en ondersteund in hun sociale netwerk en buurt;
- er in Leiderdorp een dementievriendelijke gemeente ontstaat;
- er voldoende passende en geschikte woonruimte is voor kwetsbare doelgroepen.

4.8. Samen leven in buurt en wijken

Maatschappelijke opgave:

Inwoners ondersteunen en helpen elkaar en zetten zich actief in voor een veilige en leefbare omgeving.

Iedereen wil een betekenisvolle en goede kwaliteit van leven. Dit bereik je niet alleen, maar met elkaar. Daarom vraagt het iets van alle inwoners. We vragen inwoners op elkaar te letten en elkaar te helpen als dat kan. Tegelijkertijd zien we dat inwoners het druk hebben. Ze hebben werk, een gezin, hun eigen leven. Zij dragen vaak al bij in hun directe omgeving (school, sportverenigingen), maar de ontmoeting in de straat of wijk staat onder druk. Maatschappelijke ontwikkelingen (zoals vergrijzing) zullen ertoe leiden dat er steeds meer wordt gevraagd om elkaar te helpen, maar ook begrip voor anderen op te brengen. Het samenleven in straten, buurten en wijken vraagt bereidheid echt mét elkaar te leven, zodat eenzaamheid wordt tegengegaan.

omstandigheden leven maar de stap naar de reguliere hulpverlening niet kunnen of willen maken.

4.8.1. *Vrijwilligerswerk*

Veel inwoners staan voor elkaar klaar en helpen daar waar dat nodig is. Één op de drie inwoners doet vrijwilligerswerk. Zolang ze een goede balans weten te vinden tussen werk, gezin, vrienden en vrije tijd hebben ze tijd en energie om op school te helpen, vrijwilligerswerk te doen en, als het ons overkomt, om mantelzorg te verlenen. Vrijwillige inzet is van grote waarde in onze samenleving. Het levert een bijdrage aan het welzijn van inwoners. Het geeft ook voldoening en zingeving.

4.8.2. *Mantelzorg*

Het leveren van mantelzorg is niet altijd een bewuste keus. Het overkomt je. De zwaardere zorgvragen en het niet (h)erkennen van de rol als mantelzorger maakt dat mensen steeds vaker overbelast raken. Mantelzorgers vervullen een belangrijke rol en we willen dat de draagkracht en -last van mantelzorgers in balans zijn. Zodat zij hun eigen leven kunnen combineren met het bieden van mantelzorg en zich gewaardeerd en gesteund voelen.

4.8.3. *Buurten en wijken leefbaar en toegankelijk*

Een prettige leefomgeving is belangrijk voor iedereen. Ook de toegankelijkheid van de openbare ruimte is belangrijk. Zo kunnen goed begaanbare voetpaden bijdragen aan mogelijkheden voor ouderen om langer thuis te blijven wonen, zelfstandig hun boodschappen te doen of bezoek af te leggen of te ontvangen. Voldoende toegankelijke en uitdagende speelruimte kan bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen door te spelen, maar ook aan het leggen van contacten tussen buurtbewoners onderling. Hierdoor wordt de betrokkenheid van burens, vrienden en andere ouders vergroot en bevorderen we initiatieven in de wijk.

4.8.4. Buurten en wijken veilig

Met de politie hebben wij inwoners nodig om de veiligheid en het veiligheidsgevoel in de wijk te vergroten. Inwoners zijn steeds meer betrokken bij de veiligheid in hun eigen wijk door het gebruik van moderne communicatiemiddelen zoals WhatsApp buurtgroepen en Burgernet. Als we samenwerken worden buurten en wijken veiliger: verdachte personen kunnen eerder worden gesignaleerd, daders eerder en vaker worden opgepakt en vermiste personen sneller worden gevonden.

Als inwoners een vermoeden hebben dat het niet goed gaat met buurtgenoten en zij zich zorgen maken over de veiligheid van iemand in de buurt kunnen zij terecht bij Veilig Thuis. Dat is het meldpunt voor huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling.

4.9. Doelen samen leven in buurten en wijken

Meer mensen kunnen en willen elkaar helpen.

We willen bereiken dat:

- mantelzorgers actuele en toegankelijke informatie en ondersteuning ontvangen die aansluit op hun situatie;
- mantelzorgers een balans voelen tussen hun eigen leven en het bieden van mantelzorg. Zij bewaken hun grenzen en trekken tijdig aan de bel;
- vrijwilligersorganisaties, deskundigen en werkgevers oog hebben voor mantelzorgers en hun situatie. Wij stimuleren maatschappelijke partners om zich in te zetten voor een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid;
- mantelzorgers zich gewaardeerd voelen en er begrip is voor hun situatie;

- vrijwilligers en deskundigen elkaar versterken bij het ondersteunen van inwoners;
- vrijwilligers informatie en ondersteuning kunnen krijgen en zich gewaardeerd voelen.

Minder geweld in afhankelijkheidsrelaties.

We willen bereiken dat:

- inwoners van alle leeftijden zich veilig voelen in hun woon-, werk- en leefomgeving;
- inwoners en deskundigen tijdig geweld in de huiselijke kring herkennen. Zij weten waar zij terecht kunnen met hun signalen, deze signalen bespreekbaar maken en melden bij Veilig Thuis.

Meer inwoners en bedrijven zetten zich in voor het dorp, hun buurt, wijk of straat.

We willen bereiken dat:

- inwoners bekend zijn met WhatsApp buurtpreventie en Burgernet en het gebruik ervan verder toeneemt;
- inwoners initiatieven ontwikkelen om bij te dragen aan hun eigen buurt of wijk en dat het aantal wijkinitiatieven toeneemt, hierbij maken ze ook gebruik van het 'Right to Challenge';
- er voldoende, toegankelijke formele en informele speelruimte is die passend is ingericht zodat ieder kind op zijn of haar 'eigen wijze' veilig buiten kan spelen in de wijk waar hij of zij woont;
- de openbare ruimte toegankelijk en veilig is voor zoveel mogelijk inwoners. Inwoners zo min mogelijk belemmeringen ervaren in de openbare ruimte. Waar ontmoeting tussen

kinderen, jongeren en ouderen mogelijk is.

Minder inwoners zijn eenzaam

We willen bereiken dat:

- inwoners alert zijn op (dreigende) eenzaamheid bij andere inwoners in hun omgeving, dit bespreekbaar durven maken en initiatief nemen om eenzaamheid tegen te gaan;
- deskundigen alert zijn op signalen van eenzaamheid.

5. TOT SLOT: HOE VERDER?

De Sociale Agenda is een vertrekpunt en geeft de kaders voor de ontwikkeling van het sociaal domein de komende jaren in Leiderdorp. Daarmee is het niet klaar, maar hebben we een leidraad die ruimte geeft voor verdere invulling. We doen daarvoor een beroep op bestaande partners, maar kijken ook naar mogelijke nieuwe partners. We roepen inwoners en partners op om mee te denken, ons uit te dagen en 'out off the box' te denken. Andersom willen wij ook partners en inwoners uitdagen.

De volgende stap is binnen de kaders concreet invulling en uitvoering te geven aan de doelen. De doelen vormen het uitgangspunt voor de te leveren activiteiten. Dat betekent dat we de doelen willen voorleggen aan inwoners en partners en niet (op voorhand) vragen om een specifiek product. Het uitvoeringsniveau van de doelen moet nog worden bepaald en zal gedifferentieerd zijn: lokaal, subregionaal en regionaal.

Naast de doelen werken wij momenteel aan een aantal projecten:

Toegang

Op dit moment is de informatie, advies en toegang tot hulp en ondersteuning, diagnostiek en ondersteuning belegd bij verschillende teams. Het gaat daarbij om het Centrum voor Jeugd- en Gezin, het Sociaal Team Leiderdorp, deskundigen van de welzijnsorganisaties en het werkplein in Leiden. Ook kunnen inwoners binnen het sociaal domein terecht bij de huisarts of bij de

wijkverpleegkundige. De gewenste integrale toegang is nog niet gerealiseerd. Inwoners weten niet altijd waar zij met hun vraag terecht kunnen of informatie en advies is niet altijd vindbaar. We willen één duidelijke toegang, en zoveel mogelijk op elkaar afgestemde werkwijzen. De ontwikkelingen rond het huisvesten van onze teams en enkele maatschappelijke partners in de Sterrentuin draagt daar aan bij.

Maatschappelijke zorg

De centrumgemeentefunctie voor beschermd wonen wordt afgebouwd. Beschermd wonen moet door elke gemeente in de thuisomgeving geboden kunnen worden en daarmee lokaal georganiseerd worden. De belangrijkste opgaven waar we de komende jaren voor staan zijn:

- ontwikkeling van signalering en preventie, het opbouwen van lokale kennis van complexe (GGZ) problematiek;
- afbouwen van de verantwoordelijkheden van de centrumgemeente en ontwikkeling van een nieuwe financieringssysteem;
- huisvesting: realiseren van betaalbare woningen voor doorstroom, een breed arsenaal aan woonvarianten (volume en variatie) en afbouw van regionale voorzieningen;
- innoveren van de huidige ondersteuning en opvang;

We werken deze opgaven uit in een uitvoeringsprogramma, dat eind 2017 vastgesteld moet worden.

Welzijn

Welzijn is onderdeel van de sociale infrastructuur en de basisstructuur. Vragen, talenten en behoeften van inwoners spelen een nadrukkelijke rol. Inwoners met ideeën en talenten, en

organisaties worden bij elkaar gebracht. Initiatieven vanuit wijken en buurten worden ondersteund. Samen met inwoners en organisaties worden netwerken ontwikkeld zodat een attractief, eigentijds en op de vraag gericht activiteitenpakket ontstaat op wijk- of buurtniveau.

In het coalitieakkoord 2014-2018 '*Van meepraten naar meedoen*' zijn de welzijnsorganisaties Pluspunt en Sociaal Cultureel werk gevraagd om met een uitgewerkt voorstel te komen voor één welzijnsorganisatie zodat er één welzijnsaanbieder is voor iedereen in het dorp (van 0 tot 100+ jaar). Dit voorstel: '*Op naar een efficiënte welzijnsorganisatie voor 0 tot 100+*' dat Sociaal Cultureel werk en Pluspunt in oktober 2015 naar het college stuurden, is de aanleiding geweest om als gemeente samen met deze partners de rol en de vorm van het welzijn opnieuw te bekijken. Om recht te doen aan de inhoud zoeken we naar nieuwe manieren van

organiseren. Deze zoektocht wordt uitgewerkt als onderdeel van de Sociale Agenda.

Monitoring en verantwoording

Via de Leiderdorpse Monitor Sociaal Domein geven we aan de hand van cijfers de voortgang in het sociaal domein weer. De cijfers geven een beeld of doelen worden bereikt, maar zeggen niet alles. Begin april 2017 hebben wij samen met raadsleden, bestuurders en ambtenaren gesproken over monitoring en verantwoording in het sociaal domein. Dit gesprek is aanleiding om verder met elkaar in gesprek te gaan en concrete afspraken te maken over monitoring en verantwoording. Daarbij zullen wij ook kijken hoe het advies op het sociaal domein verder ontwikkeld kan worden.

